

Gelir Dağılımının Asgari Ücretler ve Çalışma Saatleri Açısından Değerlendirilmesi

Kürşad HACİTAHİROĞLU¹

Elvin AYDOĞAN²

Özet

Üretim, tüketim, değişim ve bölüşüm ekonomik ve sosyal yaşamın en önemli unsurlarındandır. Bölüşüm sorunu, özellikle gelirin bölüşümü açısından ele alındığında ilkel çağ dönemlerinde bu yana sosyal sorunların öncelikleri arasında bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinin oluşturduğu rekabet baskısı gelişmiş ülkelere çok daha fazla avantajlar sağlarken, gelişmemiş ülkelere ise başta ekonomi olmak üzere pek çok alanda dezavantajlar sağlamıştır. Ülkeler arası gelir dağılımı adaletsizliği olduğu gibi ülke içi gelir dağılımı adaletsizliği de en önemli toplumsal sorunlardan biridir. Gelir dağılımı konusunda en fazla etkilenen kesimlerden birisi de asgari ücret esasına göre çalışanlardır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, sabit ve en düşük ücreti alan asgari ücretlilerin alım güçleri düşmekte sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Asgari ücretlilerin almış oldukları ücretleri, çalışma saatleri açısından başta temel gıda maddelerini almak için değerlendirdiğimizde ülkeler arasında ciddi farkların olduğunu görmekteyiz. Gelişmiş ülkelerde çalışan asgari ücretliler özellikle temel gıda maddelerini daha az süre çalışarak elde etmektedirler. Bu çalışmada yüksek gelir grubu ile orta gelir grubundaki ülkelerde asgari ücretlerle çalışanların çalışma saatleri ve gelirleri ele alınarak temel gıda maddelerini elde etmek için çalıştıkları süreler değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Asgari Ücret, Çalışma Saatleri.

Analysis of the Income Distribution via Minimum Wage and Working Hours

Abstract

Production, consumption, exchange and distribution are among the most important aspects of economic and social life. Distribution problems, especially income distribution, have been one of the primary social concerns since early ages. Competition pressure which is due to the globalization process, increases developed countries advantages more and been economically not so favoring to the under-developed countries. Along side the international irregularities, interstate income distribution problems are one of the most important social problems. Minimum wage earners are the ones who are perhaps the worst affected by the income distribution. During especially high inflation periods, fixed-income and minimum wage earners' purchasing parity diminishes and they become subject to social discrimination. When we analyze minimum wages according to the per-hour purchasing power for fundamental consumption goods, they show significant differences among countries. Minimum wage earners in the developed countries can buy fundamental consumption goods by working less than others. This study analyzes hourly earnings of minimum wage workers in high and middle income countries with respect to the workers' ability to buy fundamental consumption goods with their income.

Keywords: Income Distribution, Minimum Wage, Working Hours

¹Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. Ç.E.E.İ. Bölümü, kursadhacitahiroglu@trakya.edu.tr

²Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. Ç.E.E.İ. Bölümü, elvinaydogan@trakya.edu.tr

1. Giriş

Gelir dağılımı sorunu dönemlerin değişik şartlarına göre değişik şekillerde kendini göstererek tarihin her döneminde ele alınan bir konu olmuştur. –İlkel toplumlarda dahi kendisini gösteren gelir dağılımı sorunu ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yoksulluk sorunu günümüz bilgi ve teknoloji çağında daha net kendisini göstermektedir. Gelir dağılımına çok farklı nedenler etkili olsa da ülke içerisindeki insanlar arasındaki gelir adaletsizliğinin en önemli sebeplerinden birisi de ülkeyi yöneten kesimlerin yönetim anlayışıdır. Özellikle sosyal sınıf ayrımının çok fazla yaşandığı ortaçağ Avrupa'sında ülkeyi yöneten az sayıda insanlar ve dini konuda her türlü sömürüyü yapan Kilise çalışanları ülkenin bütün gelirlerine sahip olurlarken, çalışanların gelir seviyeleri yok denecek kadar azdı. Bu haksızlığa maruz kalan kesimin haklarına sahip çıkma kudretleri de yoktu. Sanayinin gelişmesi ile birlikte aile kuruluşlarının otoriteleri kalksa da kapital sahipleri ile çalışanlar arasında büyük gelir farklılıkları oluşmaya başladı.

Dünyanın birçok ülkesinde en üst gelire sahip %20 kesim ile en düşük gelire sahip %20 kesim arasında gelir adaletsizliği her geçen gün büyüdüğü gibi dünya devletleri arasında da bu eşitsizlik büyümektedir. Bu nedenle gelir dağılımı sorunu, toplumsal ve siyasal koşullar göz önünde bulundurularak gerek sosyal politikacıların gerekse de siyasilerin her zaman gündeminde olan bir sorundur. Toplu pazarlıkların gündeme gelmesi ile de özellikle işçiler tarafından kurulan sendikalar 1870'lerden sonra güç kazanarak gelir dağılımı üzerinde düzeltici müdahalelerde bulunmuşlardır (Aksu, 1993: 1).

Bir ülkede gelir dağılımı eşitsizliği fazla ise bu ülke kaynaklarının kullanılmasının ve dağıtılmasının adaletsiz bir şekilde yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Gelir dağılımına birçok etken sebep olduğu gibi gelir dağılımı adaletsizliği de birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlardan birisi de yoksulluktur. Ülke içinde kullanılan kaynakların ve ortaya çıkan mal ve hizmetlerin dağıtılmasını adil bir anlayış içerisinde yapan ülkelerde yoksulluk sorunu görülmemekle birlikte gelir dağılımı adaletsizliğinin yüksek olduğu ülke ve bölgelerde dünyayı yakından ilgilendiren yoksulluk sorunu görülmektedir. Gelir adaletsizliğinin ülkeler arasında farklı olmasının sebeplerinden birisi küreselleşme sürecinin oluşturduğu rekabet baskısıdır. Rekabet gücüne sahip olan devletler, daha iyi ekonomik ve sosyal koşullara sahip olurken, rekabet duygusundan yoksun olan ülkeler daha da kötüye gitmekte ayakta durabilmek için düşünmeden borç bataklarını sürüklenmekte ve küresel sermayenin istekleri

doğrultusunda hareket etmeye zorlanmaktadır. Bu durum zengin ülke ile fakir ülke arasında ekonomik gelirin daha da açılmasına sebep olmaktadır.

Gelir dağılımının adil olması, bir toplumda huzurun sağlanması ve korunabilmesine ilişkin en önemli etkenlerden birisidir. Bu nedenle toplumsal huzuru sağlamak için sosyal devlet anlayışı içinde olan ülkeler ikincil gelir dağılımı olarak da adlandırılan gelirin yeniden dağıtılması yoluyla adaleti sağlama yoluna gitmektedirler. Aksi halde gelirin adil bir şekilde dağılmasının kendiliğinden olması olası bir durum değildir (Türk- İş, 1999: 223). Ayrıca gelir dağılımı, bir ülkedeki tüketimi, tüketim hacmini ve bilincini etkilemektedir. Kaynakların bölüşüm sorunu yalnızca var olanı paylaşmak olarak görülmemeli, ülkede toplam kaynakların dengeli dağılması sonucunda piyasa genişlemesinin sağlanacağı, her kesimden ekonomiye katılımın olacağı ve ekonomide üretim potansiyelinin artacağı unutulmamalıdır (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001: 2).

Günümüzün bilgi çağında teknoloji hat safhaya ilerlemiş emek yoğun işler her geçen gün önemini yitirmeye başlamıştır. Vasıf düzeyi düşük iş gücü asgari geçinme haddindeki ücrete mahkum bırakılmıştır. Asgari geçinme gelirini elde eden vasıfsız işgücü temel gıda ve temel ihtiyaçları karşılamak için kendilerinden istenilen süre de çalışmaktadırlar. Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelere gelir dağılımı açısından bakıldığında temel gıda ve temel ihtiyaçları elde etmek için çalışılan zamanlarında farklı olduğu görülmektedir.

2. Gelir Dağılımı Teorileri

Bir malın üretiminin veya herhangi bir hizmetin sonucunda ortaya çıkan aynı ya da nakdi getiri, gelir olarak tanımlanabilir (Aykaç vd., 2013: 3). Gelir dağılımı ise bir toplumda belirli dönem içerisinde elde edilen milli gelirin, bireyler veya üretim faktörleri arasındaki dağılımı olarak ifade edilebilir (Sönmez, 2001: 193). Bireylerin gelir dağılımı sonucunda kendilerine düşen gelirin düzeyi, bu bireylerin üretim sürecinde sahip oldukları role, eğitime, maddi ve diğer olanaklara göre değişmektedir (Aykaç vd, 2013: 3).

Eski çağlardan günümüze dünyanın pek çok ülkesinde gelir dağılımı konusu ülke gündeminde değişik şekillerde görülmeye başlamıştır. Özgürlüklerin çok kısıtlı olduğu dönemlerde gelir adaletsizliği çok net şekilde görülmüş olsa da yönetim şekillerinin katı kuralları eleştirilerin ve tepkilerin önünde engel teşkil ediyordu. İletişim ve bilgi çağının yaşandığı günümüzde ise pek çok konu eskiye nazaran rahat bir şekilde sorgulanabilmektedir. Ülkenin kaynaklarının daha eşitlikçi bir politika çerçevesinde harcanması, daha adil bir gelir dağılımının yapılması konusunda çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Bu teoriler yaşadığı dönem

ve bölge itibari ile belki başarılı olmakla birlikte eskiden ortaya atılan teorilerin birçoğu geçerliliğini kaybetmişlerdir. Ancak geçmişte ortaya atılan teoriler, günümüzde yeterliliklerini kaybetmiş olsalar da, günümüzün birçok toplumsal konularına temel oldukları, tartışma götürmeyen bir gerçektir.

İktisat biliminin sistematik olarak bilim olarak anıldığı andan itibaren iktisatçının temel görevlerinden birinin milli gelirin, üretime katılan insanlar arasında nasıl bölüşüldüğünün açıklanması olduğu bilinmektedir. İktisadi bölüşüm konusunda ilk bilimsel okul olarak kabul edilen Fizyokratlar, 17. Yüzyılda tarımı ekonomik yaşamın merkezi olarak kabul etmiş ve gelirin bölüşümünden açıkça bahsetmişlerdir (Öztürk, 2010: 60). İktisat biliminin modern bilimler arasında yer alması ile birlikte iktisatçıların en önemli konularından birisi, üretim sonucu elde edilen ürünlerin nasıl artırılabacağı ve ne şekilde paylaşılacağı konusu olmuştur. Gerek Klasik iktisatçılar gerekse Neoklasik iktisatçılar, piyasa mekanizmasının güçlenmesi ile artan üretimin, daha adil bir paylaşımı sağlayacağını savunmuşlardır. Bu anlayış doğrultusunda sermaye birikimi ve ekonomik büyüme gibi konulara ağırlık verilmiş, elde edilen gelirin dağıtılmasının zaman içerisinde çözüleceğine inanılmıştır. Ancak 1980’li yıllarda piyasa ekonomisi anlayışının tamamen değişmesi ile elde edilen ekonomik büyüme, gelir dağılımının adaletsizliğine çözüm olmadığı gibi daha kötüye giden bir profil çizdiğini ortaya çıkarmıştır (Şenses, 1991: 51).

Tarihsel açıdan baktığımızda ekonomik eşitlik kavramı genellikle siyasi eşitlik, kanun önünde eşitlik, sosyal eşitlik kavramlarına eşlik etmektedir. Geçen zaman içerisinde ekonomik teori gelişmiş ve gelir dağılımını da içerir hale gelmiştir. Adam Smith’ den önce özellikle Quesnay ve Turgot bölüşüm konusu ile ilgilenmiş, sınıflandırılma yerine üretimin faktörlerini esas alarak bir teori ortaya koymuştur (Paukert, 1973: 97).

2.1. Klasik Gelir Dağılımı Teorisi

Klasik ve modern iktisadın kurucu olarak kabul edilen Adam Smith, 1776 yılında yayımladığı “Milletlerin Zenginliği” eserinde zenginliğin kaynağını ve verimin nasıl artırılabacağı konusunda çok önemli çalışmalar yapmıştır (Öztürk, 2010: 60). Adam Smith, bireylerin kendi çıkarlarını gözettiğini ancak bunu yaparken bir görünmez el aracılığıyla amacı olmamasına rağmen toplumun çıkarına ve kaynakların etkin şekilde kullanılarak yıllık gelirin maksimize edilmesini sağladıklarını belirtmektedir (Sandmo, 2013: 53-56).

Smith, emek verimliliğini artırmanın en önemli yolunun işbölümü olduğunu ve işbölümünün üretimi nasıl artırdığını toplu iğne üretimiyle ilgili bir örnekle açıklar. Tek bir

kişi, iğne yapmak için gerekli bütün aşamaları (telleri düzeltme, telleri kesme, ucu sivriltilme vs.) kendisi yaptığı zaman günde sadece on toplu iğne üretirken, iğne yapmak için gerekli her aşamayı bir işçi yapması halinde on işçi çalışarak günde 4800 iğne yapıldığı gözlemlenmiştir. Halbuki her işçi kendi başına yapmış olsa on işçinin günlük üretimi toplam 100 toplu iğne olmaktadır. İşbölümü sayesinde günlük üretim 48 kat artmış olmaktadır. Ayrıca teknolojinin gelişmesi kişinin çalıştığı alanda uzman olması sonraki dönemlerde üretimin daha da artırmasına katkı sağlayacaktır (Aykaç vd., 2010: 18). Ancak Smith'in de belirttiği üzere uzmanlığın daha yüksek verimlilik ve yüksek ücret düzeyleri sağlaması beklenirken, işbölümünün pazarın büyüklüğüne bağlı olduğu, piyasanın talep tarafının uzmanlık derecesini sınırlandığı gerçeği de yadsınamazdır (Sandmo, 2013: 7-8). Smith'e göre iktisadi hayat insanların doğal yapısından kaynaklanan özelliklerinden dolayı bireycidir. Kişi en az sermaye ya da en az emekle en çok tatmine ulaşmak istemektedir. Smith klasik iktisat teorisinde ülke ekonomisini, sermaye sahipleri, işçiler ve toprak sahiplerinin oluştuğunu vurgulamaktadır. Buna göre gelirler; işçilere ücret, sermayedarlara kar ve toprak sahiplerine rant olarak dağıtılır. Smith'in bu bakış açısı fonksiyonel gelir dağılımının çerçevesinin oluşturan bir yaklaşımdır. Daha sonraları ise, Schumpeter üretim faktörlerine bir dördüncü unsuru girişimciliği ekleyerek fonksiyonel gelir dağılımına katkıda bulunmuştur (Aksu, 1993: 10).

Ayrıca insanlara ekonomik özgürlüğün verilmesi halinde evrensel bolluğun olacağını savunmaktadır. Bunun içinde; özgürlük, rekabet ve kişisel çıkar üzerinde durmaktadır. Tam rekabette kişiler ve şirketler kendi çıkarlarını artırmaya çalışırken, direkt olarak toplumun çıkarını düşünmeseler de rekabet olgusundan toplum da yararlanmaktadır. Şöyle ki; tam rekabet ortamında fiyatlar düşmekte ve fiyatların düşmesi özellikle sabit ve dar gelirli tüketiciler açısından fayda sağlamaktadır. Smith'e göre tam rekabet ortamında çoğu kez karşı karşıya gelen işverenler çalışanların ücretlerini artırmamak için genelde birbiri ile anlaşma anlayışı içine girerler. İşverenler işçilerin genel sağlık düzeylerinin bozulacağı ücretin altına girmeyecek ücretin verilmesi konusunda birlikte hareket etmektedirler. Smith'e göre her şeyin bir fiyatı vardır. Emegün de fiyat bakımından değeri ücrettir. Emegün karşılığı olan ücretler ile işverenlerin elde ettikleri kar arasında zıt bir bağ vardır. İşveren ücretlere de maliyet gözü ile baktığı için ücretlerin artması maliyetleri de artıracığından karı azaltacaktır (Aykaç vd., 2013: 19). Smith, ekonomide tam rekabet duygusunun ve işbölümü olgusunu özellikle vurgulamıştır. Rekabetin ve işbölümünün olması için "*laissez-faire, laissez-passer*" (bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler) ilkesini benimsenmiştir. Üretim faktörlerinin bir kesimden diğer kesime geçiş serbestliği esas olmakla birlikte devlet ekonomik hayata müdahale

etmemelidir. Devletin müdahalesi devletin tekelinde olan konularda ve özel sektörün üretemediği veya yapamadığı konularda olmalıdır (<https://www.wikipedia.org>, 2014).

Klasik iktisat teorisyenlerinden birisi de **David Ricardo'dur**. Ricardo 1821 yılında yazdığı "*The Principles of Political Economy and Taxation*" (Ekonomi Politik ve Vergilendirmenin İlkeleri) isimli eserinde elde edilen gelirin üretim faktörleri arasında nasıl bölüştürülmesi gerektiği konusuna ağırlık vermiştir. Hatta bu konuda Adam Smith ve Jean Baptiste Say gibi önde gelen iktisatçıları, gelirin bölüşümü konusunda yeteri kadar fikir ortaya koymamakla eleştirmiştir (Ricardo; 1821; 1-10). Ricardo'ya göre, iktisat biliminin en önemli sorununun ülke ekonomisini meydana getiren unsurların bilinmesine rağmen gelirin ne şekilde dağıtılacağı konusunun açıklığı kavuşturulamamasıdır. Ricardo geliştirdiği gelirin dağıtılması teorisini üç varsayıma dayandırmaktadır. İleri sürdüğü birinci varsayıma göre bir malın değerini, malın üretimi sırasında ortaya konulan emek belirler. Bu durum iktisat literatüründe *Emek-Değer Teorisi* olarak adlandırılır (Aykaç vd., 2013: 21).

Ricardo'nun yaşadığı dönem itibari ile ülke ekonomisinin en önemli kaynaklarından biri tarımdır. Tarımın yapıldığı topraklar sınırsız olmadığı gibi ülkenin her tarafında bulunan tarım arazileri de aynı verimliliğe sahip değildir. Toprağın sınırlı olmasına karşın nüfusun artması, kullanımı ilk topraklara göre daha verimsiz yeni tarım arazilerine yönelmesi, verimi yüksek olan ilk toprak sahiplerine rant sağlayacaktır. Dolayısıyla rantın artması nüfusun artmasına ve daha verimsiz toprakların kullanılmasına bağlıdır. Ricardo, tarımda meydana gelen bu durumu *Azalan Verimler Kanunu* olarak değerlendirmiştir (Akyüz, 1980: 21-23). Ricardo'ya göre her malın bir fiyatı olduğu gibi emeğin de, bir fiyatı vardır. Emeğin değeri aynı ya da nakdi olarak ödenen ücretidir. Ücreti belirleyen temel faktör, ücretlinin ailesinin geçimini sağlayabileceği ve kendi neslini devam ettirebileceği ücret düzeyidir. Bu anlamda da ücretleri gıdaların ve temel ihtiyaçların fiyatı belirler. Bahse konu belirlenen ücret emeğin tabii fiyatı olup asgari geçim haddidir. Ayrıca işgücü arz ve talebinden kaynaklanan iş piyasalarının belirlediği piyasa ücreti vardır. İşgücü arzının az olduğu dönemlerde piyasa ücreti yüksek olmakta ve buna bağlı olarak ücretliler daha refah yaşam sürmeye başlayacak evlenme oranları ve buna bağlı olarak da nüfus artacaktır. Artan nüfus uzun vade de işgücü arzını fazlalaştırdığından belli bir zaman sonra piyasa ücreti düşerek yeniden geçimlilik seviyesine inecektir. Aksi durumda geçim seviyesinin altında bir ücretle çalışma ortamında belli bir dönem sonra düşük ücretle çalışan ücretliler geçimlerini sağlayamayacak ve en temel gereksinimlerini bile karşılayamayacak duruma geleceklerdir. Bu durum nüfusun azalmasına

ve işgücü arzının zamanla daralmasına ve ücretlerin yeniden geçimlilik seviyesine çıkmasına neden olacaktır. Ricardo uzun ücretlilerin yükselmesi ve düşmesi sonuca bağlı olarak uzun vade de yeniden geçimlilik seviyesine gelen ücret durumunu *Ücretlilerin Tunç Kanunu* olarak açıklamıştır (<http://iclass.iuea.ac.ug/intranet>, 2014). Ricardo'ya göre piyasaların değişmesine rağmen, ücretliler genel itibari ile geçim seviyesinde bir gelir elde ederken, ülke gelirinin büyük bir kısmını Azalan Verimler Kanunu'na göre toprak sahipleri alırken, gelirin diğer kısmını da sermaye sahipleri almaktadır. Piyasalar hangi şartlarda değişirsen değişsin, değişmeyen gerçeğin, ücretlilerin asgari yaşam şartlarında geçimlerini devam ettirmesidir.

Marx'ın odak noktası kişilerarası gelir dağılımından ziyade gelirin fonksiyonel dağılımıdır. Smith ve Ricardo'nun teorilerinde bulunmayan işsizlik olgusunu eklemiştir. Marx'ın teorisine göre kapitalist sistemde minimum yaşamsal gelir bile tam istihdamı sağlamaya yetmeyeceğinden aşırı fakirlik ve mutsuzluk altında yaşayan yedek işsizler ordusu oluşacaktır. İşsizlik olgusunun dışında Marx'ın gelir dağılımı teorisinin merkezinde sömürü bulunmaktadır (Sandmo, 2013: 17-18).

Karl Marx Ricardo' dan çok etkilenmiş ve onun Emek-Değer teorisini yeniden ele alarak, sömürülen işçi haklarının olduğunu ifade eden Artık-Değer Teorisi'ni geliştirmiştir. Marx, bu teoriyi geliştirirken. Ricardo, bir malın değer kazanmasında sermaye ve toprağında katkısının olduğunu belirtirken, Marx, sermaye ve toprağın malın değerine hiçbir katkıda bulunmadığı ileri sürmektedir. Marx'a göre bir işçi günlük çalışma zamanında aldığı ücreti, 4 saatte elde edebiliyorsa, günün geriye kalan kısmındaki çalışmaları Artık Değer olarak değerlendirmekte ve bu artık değerın sermaye sahibi tarafından sömürüldüğünü ifade etmektedir (Bocutoğlu, 2012: 37-38). Marx, sermayenin üretime hiçbir katkısının olmadığını ifade etse işgücü piyasalarında gerçeğin bu olmadığı açıktır. Eşit oranda harcanan iki işgücünün piyasaya sürdüğü ürünlerden marka sahibi kurumsal bir firmanın ürünü daha fazla tutulmakta ve daha fazla bir ücretten satılmaktadır. Burada sermaye önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Ayrıca Marx'ın Artık –Değer teorisinde ifade ettiği artık değerın tamamı sermaye sahibine kar olarak geçmemekte, enflasyon farkları ve işletmenin diğer giderleri de artık değerlerden karşılanmaktadır.

Klasik gelir dağılımı konusunda Fransız ekolünden gelen **Jean Baptiste Say**, Mahreçler (piyasa) Kanunu ya da SAY Kanunu olarak bilinen görüşünü ileri sürmüştür. Say'a göre üretim faktörleri arasında bir uyum söz konusudur. Doğa, işgücü ve sermaye birbirini tamamlayan unsurlardır. Bir malın ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin tamamı önemlidir.

Üretim ve gelir dağılımı konusunda girişimciye ayrı bir önem veren Say, liberal bir ekonomide girişimcinin harekete geçirici özelliğini vurgulamaktadır. Üretimi girişimci yönetmektedir. Say'a göre piyasaya çıkan bir malın, kendi üretim değerine eşit bir talebi vardır. Bir mal üretilip piyasaya sürüldüğünde sadece bir arz yapılmış olmaz, aynı zamanda piyasada bu mal miktarı kadar da talep yaratılmış olur. Bu durum "*her arz kendi talebini yaratır*" biçiminde açıklanabilir (Öztürk, 2010: 68). Say, bir malın piyasada talep edilmesinin, o malın sağlayacağı faydaya bağlı olduğunu belirtmiştir. Piyasada bulunan bir ürün tüketiciler tarafından değerli görülmeyip talep edilmezse, o ürünün yapımı sırasında harcanan maliyetinde sarf edilen emeğinde hiçbir kıymeti yoktur (Skousen, 2003: 54-55). Ayrıca mal ve hizmetler başka mal ve hizmetleri almak için üretilir. Paranın bir mübadele aracı olduğu ifade edilir. Paranın değeri mal ve hizmetin değeri ile değil arz ve talebe göre belirlenmiş olur (Savaş, 1997: 299-300).

2.2. Neoklasik Gelir Dağılımı Teorisi

Klasik gelir dağılımı teorileri, 1860'lı yıllara gelinceye kadar varlıklarını devam ettirmişlerdir ancak bu tarihten itibaren nüfusun artması, kentleşme ve sanayileşmenin gelişmesi, ağır iş koşullarının artması, çocuk ve kadın işçilerin çalışma koşulları gibi nedenlerden dolayı klasik gelir dağılımının temelini oluşturan laissez faire ilkesi sorgulanmaya başlamıştır. Bu dönemde klasik teorilere birçok eleştiri yapılmakla birlikte bu eleştirilerin en sertini Neoklasik İktisadın kurucusu olarak gösterilen Alfred Marshall yapmıştır. (Güngör, 1998: 9-13). Klasik gelir dağılımı teorileri daha çok emek-değer fikrini ön plana çıkarırken, Neoklasik gelir dağılımı düşüncesini savunanlar, piyasa koşullarının değiştiği ve tam rekabet piyasanın hakim olduğu bir dönemde, marjinal fayda ilkesini benimsemektedirler (Robinson, 1984:47). Neoklasik teorisyenler, verimli çalışan işgücünün büyüme oranı ile ekonomik büyüme oranı ve kar oranları arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir. (Ackerman vd., 2000: 167). Neoklasikçiler, klasik gelir dağılımı teorisyenlerinden Marx' ın belirttiği, ekonomik gelişmeye bağlı olarak işçi ücretlerinin düşeceğinin aksine ekonomik gelişmeyle marjinal verimliliğin artmasına dayalı olarak işçi ücretlerinin de artacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Marjinal fayda ilkesine göre bir malın fiyatı, tüketicilere sağladığı fayda oranında değer kazanır ve bu orana göre belirlenir. Bu durumda ürünün fiyatını belirleyen temel unsur, ürünün yapımı sırasında kullanılan emek, sermaye ve girişimcilik gibi unsurlardan ziyade, tüketicilerin bahse konu ürüne gösterdiği ilgini derecesi ile değer kazanmaktadır. Klasik gelir dağılımı teorileri daha çok emek-değer teorileri çerçevesinde işçilerin alacakları ücretlerin, geçimlilik seviyesinde olabileceği düşünceleri savunurken, neoklasik gelir dağılımı teorilerine

göre ise her işçinin alacağı ücret, işçinin göstereceği marjinal fayda ölçüsünde olacaktır. Bir ürünü meydana getiren diğer üretim faktörleri de, ürünün tüketicilerin tarafından beğenilmesine sağlamış oldukları katkı oranı kadar, bir getiri oranına sahip olacaklardır (Aykaç vd., 2013: 25). Neoklasikçiler marjinal fayda kuramını geliştirirken, ihtiyaçların sonsuz, kaynakların ise kıt olduğunu, sonsuz gereksinimler karşısında elde bulunan sınırlı kaynakları, en etkin şekilde kullanmak için fayda ve kar oranlarının tespitine yöneldiklerini belirtmektedir (Dinler, 2002:30). Zaten nüfusun geometrik olarak çoğaldığını, buna karşın dünyadaki kaynakların aritmetik olarak artırılabilirliğini ifade eden Malthus'ta kaynakların doğru kullanılmadığı zamanlarda kıtlığın baş göstereceğini ifade etmiştir (Malthus, 1798: 23-25). Elde bulunan kıt kaynakları etkin bir şekilde kullanarak elde edilen ürünün piyasada tutulması ise müşterinin talebine bağlıdır (Weaver, 1995: 81).

Neoklasik Gelir Dağılımı Teorisyenlerinden **Carl Menger, Değer Teorisi**'nde fayda üzerinde durmuş ve değer ölçülmesinin tamamen öznel olduğunu ifade etmiştir (Skousen, 2003: 188). Menger'e göre bir malın değeri kişiden kişiye değişmektedir. Bunu daha çok ihtiyaç ve tatmin duygusu belirlemektedir. Bir kişi için değerli olan bir mal, bir başkası için az değerli ya da hiçbir değer taşımayabilmektedir (Bocutoğlu, 2012: 47).

Johan Gustaf Knut Wicksell, rekabetin hızla yayıldığı bir dönemde iş piyasalarında gelişin teknolojilerin firmaya kazandırılması, enflasyon oranların ayarlanması ve diğer giderler göz önüne alındığında, "artık değer" in kalmadığına dikkat çekmiştir (Kazgan, 1993: 140-141). Özellikle iş piyasasına yeni açılan bir işletme tam faaliyete geçip gelen talepleri karşılamak için bir zamana ihtiyacın olduğu böylesi durumlar da piyasanın durumuna göre enflasyonist bir durum ile kalınacağı da muhtemeldir.

John Bates Clark, neoklasik gelir dağılımı teorisini açıklarken, bu anlayışta marjinalite kavramı üzerinde özellikle durmuş, Servetin Bölüşümü adlı eserinde, üretim faktörlerinin marjinal verimliliklerine göre pay alması gerektiğini dile getirerek, kendi döneminde gelir dağılımı teorisini en iyi ve en açık biçimde ortaya koymuştur. Clark, emek faktörü dışında kalan, toprak ve sermayeyi tek bir üretim faktörü olarak ele almış, dolayısıyla rant ile faizi birleştirmiştir. Clark'a göre serbest rekabet koşullarında üretici piyasaya girmek için ürün fiyatını düşürürken diğer faktör değerlerini yükselteceğinden kar ya ortadan kalkacak ya da kar oranı yüksek oranda düşecektir (Öztürk, 2010; 79-81). Emek faktörü bakımından bakıldığında, yüksek verimlilik düzeyinde çalışan bir işçi yüksek ücret alırken, düşük verimde çalışan işçi daha düşük ücret alacaktır. Ancak bu durum sabit kalmamakta

zaman içerisinde düşük ücretle çalışan işçinin el becerisini geliştirmesi ve kazandığı tecrübe sayesinde daha verimli çalışması, daha yüksek ücret almasına imkan sağlayacaktır.

Bu görüşlerin dışında tam olarak gelir dağılımı teorisi oluşturamamış olsa da **John Mayrand Keynes**, ekonominin en önemli sorunlarının istihdam ve gelir dağılımı sorunlarının olduğunu ifade etmiş ancak gelir dağılımı konusunda fazla açıklama yapmamıştır. Keynes'e göre toplumun geliri, ekonominin yapısı ve piyasaların durumu, işçilerin üretim, müteşebbislerin yatırım, toplumun likidite tercihi ve para otoritelerinin para politikası ile ilgili alacağı kararlarla yakından ilgilidir (Alkin, 1975: 174-176). Keynesyen varsayımlar üzerine kurulmuş ve efektif talebe önem veren **Boulding** ve **Robinson**, modelleri, modern anlamıyla makroekonomik dağılım modellerinin kurulmasına teşebbüs ettiklerinden, klasik dağılım modelleri ile Keynes sonrası dağılım modelleri arasında bir köprü vazifesi görmüşlerdir (Çetin, 2011: 213).

3. Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımı, bir ülke ekonomisinde belirli dönem içerisinde yaşayan bireyler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen toplam gelirin, yine o ülkedeki bireylere paylaşılmasını ifade eder (Işığışık, 1998:1). Bir ekonomide elde edilen toplam gelirin toplum içindeki paylaşma şekillerine bakıldığında, farklı gelir dağılımı türlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Zaten toplumu oluşturan bireylerin, toplum içindeki toplumsal statü ve rolleri de farklıdır. Her birey görevli olduğu sektörün gerektirdiği ölçüde hizmet vermekte ve o sektöre aktarılan toplam gelirden de kendi hakkına düşeni almakta ya da almaya çalışmaktadır.

Gelir dağılımı türlerini, bir ekonomide gelirin ilk defa ortaya çıkmasına ve var olan gelirin yeniden dağıtılmasına göre birincil ve ikincil gelir dağılımı şeklinde tasnif etmek mümkündür (Aykaç vd, 2013: 5).

3.1. Birincil Gelir Dağılımı

Serbest piyasa ekonomilerinde devletin müdahale etmediği ve üretim faktörlerinin katkıların oranındaki elde ettikleri gelirlerdir. Bunlar da buldukları konum itibari ile kendi aralarında değişik şekilde adlandırılabilirler.

3.1.1. Bireysel Gelir Dağılımı

Bireysel gelir dağılımı, bir ülkede belli bir dönemde elde edilen milli gelirin hanehalkları arasındaki paylaşımını ifade eder. Bireysel gelir dağılımı, net bir miktar belirttiği için iktisadi eşitsizliğin en iyi göstergelerinden biridir. Çünkü bu gelir dağılımı sosyal sınıf

ayrımı yapmaksızın bütün insanları eşit şekilde kabul eder. Kişisel gelir, ücret, faiz, kar ve diğer üretim faktör gelirlerini de kapsamaktadır. Bu özelliğiyle kişisel gelir, değişik gelir kaynaklarının toplamını ifade etmektedir. (Çetin, 2013: 186-187).

Kişisel gelir dağılımının ülkede bulunan nüfus sosyal açıdan eşit kabul edilirken milli gelirden elde ettikleri gelir durumlarına göre %20'lik bölümler halinde beş gruba ayrılarak hesaplanması en yaygın kullanılan yöntemlerden biridir. Kişisel gelir dağılımının ölçülmesinde en çok kullanılan yöntemlerden biri de İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından geliştirilen **Gini Katsayısı** yöntemidir. Bu yöntemle göre bir ekonomide gini katsayısı teorik olarak 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. Gini katsayısının 0 olması toplumda herkesin aynı gelire sahip olmasını ifade ederken, 1 olması ise tüm gelirin bir kişide toplandığını ifade etmektedir. Buna göre gini katsayısı sifıra yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliği azalırken bire yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliği artar (Eğilmez, 2013).

Tablo: 1.Yıllara Göre Türkiye'deki %20'lik Gelir Göstergesi

Yıllar	1. %20	2. %20	3. %20	4. %20	5. %20
2010	6.5	11.1	15.6	21.9	44.9
2011	5.8	10.6	15.2	21.7	46.7
2012	5.9	10	15.3	21.7	46.6
2013	6.1	10.7	15.2	21.4	46.6
2014	6.2	10.9	15.3	21.7	45.9

Kaynak: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırma Raporu verilerinden yararlanılarak hazırlandı.

Tablo 1'e bakıldığında, 2010 verilerine göre en yoksul %20'lik diliminin toplam gelirden aldığı pay %6,5 iken en zengin %20'lik dilim ise toplam gelirin %44,9 almıştır. Toplam gelirin %55,1'ni en yoksul ve orta gelirli olanların oluşturduğu %80 dilimi paylaşırken, geriye kalan %20 en zengin kesim ise toplam gelirin % 44,9'unu paylaşmaktadır. Bu durumda en yoksul %20 ile en zengin %20 arasında yaklaşık 7 kat fark olmaktadır. 2012 verilerinde ise bu farkın 8 kata çıktığı görülmektedir. 2014 yılı verilerine bakıldığında zengin %20 kesimi, 2010 yılına göre toplam gelirden hala %1 oranında fazla gelir elde etmektedir. TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2013 yılında gini katsayısı 0,40 değerlerinde tespit edilirken 2014 yılı gini katsayısı 0,391 olarak belirlenmiştir (TÜİK: 2014).

3.1.2. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Bir ekonomide elde edilen toplam milli gelirin, geliri ortaya çıkaran işgücü, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimcilik gibi, üretim faktörleri arasındaki dağılımı göstermektedir (Aktan ve Vural, 2002: 1) . Bu gelir dağılımı türünde milli gelirin ne kadarının işgücüne ücret, sermayedara faiz, doğal kaynak sahiplerine rant, ve girişimciye kar olarak dağıtıldığı ele alınmaktadır.

3.1.3 Sektörlere Göre Gelir Dağılımı

Bir ülke ekonomisinin tarım, sanayi, bilgi ve hizmet gibi farklı sektörlerinin, o ekonomide elde edilen toplam milli gelirden aldığı payı göstermektedir. Ekonomik seyrin uzun vadede ki dönemlerinde hangi sektörün milli gelirden payına düşeni artırdığını hangi sektörün ise düşürdüğünü de takip ediyor olması açısından sektörel gelir dağılımı bahse konu ekonominin mevcut yapısı hakkında da bilgi vermektedir (Çetin, 2011: 188). Türkiye’de de 1950’li yıllara kadar tarım önemli paya sahipken, sanayinin gelişmeye başlaması ile 1968’ li yıllarda tarımdan gelen milli gelir %33,3’e düşmüştür. Bu oran sanayi ve diğer sektörler lehine daha da düşerek, 2011 yılı itibari ile %9’a kadar gerilemiştir. 1968 de sanayi sektörünün milli gelirden düşen payı %17,2 iken, geçen zaman periyodunda %10 artışla 2011 yılında %27 ye çıkmıştır (Aykaç vd., 2013:8).

3.1.4. Bölgesel Gelir Dağılımı

Bir ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan insanların o ülkede elde edilen toplam milli gelirden aldıkları payı göstermektedir (Aktan ve Vural, 2002: 2). Bir ülkenin bütün bölgelerinin aynı ölçüde gelişmişlik düzeyine ve gelir dağılımına sahip olması beklenemez. Ülke içerisinde görülen bölgesel gelir dağılımı eşitsizliği toprağın verimi, coğrafi koşullar, iklimin etkisi, demografik faktörler, eğitim durumu, istihdam olanakları, ulaşım imkanları gibi belli başlı nedenlerden dolayı hemen her ülkede görmek mümkündür.

3.2. İkincil Gelir Dağılımı (Gelirin Yeniden Dağıtılması)

Toplumsal uzlaşının sağlanmasında ülkenin toplam gelirinin, bireyler arasında adil paylaşımın büyük etkisi vardır. Adil gelir dağılımı konusu pek çok ülkenin gündeminde olsa da tam ve mutlak bir gelir dağılımının olduğu bir toplumdan da söz etmek olası değildir. Ancak alınacak bir takım önlemler ve uygulanabilecek politikalarla gelir eşitsizliği konusunda olumlu gelişmelere katkı sağlayabilecektir. Birincil gelir dağılımında devletin müdahalesi söz konusu değilken, ikincil gelir dağılımı sosyal devlet anlayışının gereği olarak devlet tarafından yapılmaktadır. Devlet, eğitim konusunda fırsat eşitliğini sağlamak, genel sağlık ihtiyaçlarının evrensel ölçüde bütün insanlara verilebilmesi, yoksulluğu gidermek, gelir adaletsizliğini en az seviyeye indirmek gibi konuları öncelik sırasına koyarak politikalar geliştirmek durumundadır (Ersezeer, 2006: 257). İkincil gelir dağılımının önem kazanmasının özellikle 1929 krizinden sonra önem kazandığının belirtilmesi yaygın bir görüş olsa da aslında gelirin yeniden dağıtılması çok eski tarihlerde pek çok devlet tarafından değişik şekillerde uygulanmıştır(Çetin, 2011: 190). İslam ekonomisinde de Hz. Muhammed tarafından toprağın

işletilmesi boş bırakılmaması uygulaması, halifeler döneminde ve sonraki Emeviler döneminde de uygulanmış hatta Emeviler döneminde vergilendirme sistemi uygulanmıştır. Bu uygulamayı Selçuklular döneminde ise İkta sistemi olarak görmekteyiz. İkta sahipleri topraktan aldıkları ürün oranında vergiye tabi tutuluyorlardı. Bu uygulamada merkez tahsildar göndermiyor, vergiler ikta sahiplerinin kendileri tarafından maaşlarına karşılık olarak toplanıyordu. Maaşlardan fazla olan gelirler ise senelik maktu bir vergi olarak devlete intikal ediyordu. Devlette toplanan vergileri sosyal giderlerde kullanarak gelirin yeniden dağıtılmasını sağlıyordu (Tabakoğlu, 2009: 54-86). Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ihtiyaçlarda değişmiş pek çok konuda olduğu gibi eski tecrübelerle dayanılarak günün şartlarına uygun politikaların uygulanması ikincil gelir dağılımı konusunda geliştirilen politikalarda da uygulanmaktadır. Günümüzde ikincil gelir dağılımı devletin uyguladığı farklı yöntemlerle gerçekleştirilmektedir.

3.2.1. Vergiler

Adaletli bir vergi sisteminin uygulanması, gelirin yeniden dağıtılması konusunda uygulanan önemli bir politikadır. Toplumdaki üst gelir gruplarının servet biriktirme imkanlarını vergilerle kısıtlayıp, alt gelir gruplarına transfer edilmesi uygulanacak uygun vergilendirme sistemleri ile mümkün olabilmektedir. Günlük yaşamın devamında yaygın ve zorunlu ihtiyaçlara cevap veren malları düşük; lüks tüketim mallarını ise yüksek oranlarda vergilendirilmesi alt gelir gruplarına transfer şeklinde dönebilecektir (Ekici, 2009: 207-209).

3.2.2. Kamu Harcamaları

Sosyal devlet anlayışında bazı hizmetler vatandaşlara bazen bedelsiz bazen da ticari kaygı düşünülmeden çok düşük fiyatlarla verilmektedir. Örneğin güvenlik, adalet, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi hizmetlerde özellikle devlet dar gelirlileri göz önünde bulundurarak ticari menfaat düşünülmemelidir. Bu açıdan eğitim hakkını değerlendirdiğimizde eğitim, Fransız İhtilali'nden beri doğuştan sahip olunması gereken bir hak olarak tanımlanmaktadır. Devlet ise bu hakkı sağlaması ve koruması gereken ise en üst otoritedir. Aynı zamanda devlet, bu hakları korumakla yükümlü olduğu kadar, bireylerin doğuştan sahip olduğu bu hakları da geliştirmek zorundadır (Ercan, 1997: 46-47).

Devletin önemli görevlerinden biride temel sağlık hizmetleri ve koruyucu sağlık hizmetleri vererek toplumun sağlık düzeyini korumak ve yükseltmektir. Temel sağlık hizmetlerinin birinci ayağını oluşturan sağlık evi, sağlık ocağı, ana çocuk sağlığı merkezleri geliştirilmeli, ülkenin her tarafına götürülebilir bir hizmetin, personel ve alt yapı açısından

şartları oluşturularak verilmesi gerekmektedir. Ayrıca onurlu bir yaşamın koşullarında biriside barınma ihtiyacıdır. Barınma imkanlarından mahrum olanlara konut yardımı adında yardımların yapılması alt gelir gruplarının korunmasına dair önemli bir hizmettir (Ersezer, 2006: 263).

3.2.3.Fiyat Politikaları

Devlet fiyat politikası aracılığıyla, asgari yaşamayı belirleyen mallara yönelerek dar gelirlileri korumayı amaçlamaktadır (Aksu, 1993: 49). Üç çeşit müdahale şeklinde kendini göstermektedir.

3.2.3.1.Tarımsal Destekleme Fiyat Politikaları

Tarımda kullanılan girdi fiyatlarının ya da tarım ürünlerinin fiyatlarının piyasa koşullarına göre düzenlenmesi şeklinde uygulanmaktadır. Tarımsal fiyat destekleme politikası tarımsal üretimi artırmayı amaçlamakta ve böylece gelir dağılımında denge amaçlanmaktadır. Üretilen ürünlerin piyasa altında bir fiyatta piyasaya sürülmesini ya da daha yüksek bir fiyattan tüketicilere sürülmesini önlemek için yapılan müdahale şeklidir. Ayrıca tarımsal tohum, gübre, ilaç girdilerine de çeşitli kredi ve desteklerle tarım üreticilerine destek verilmektedir.

3.2.3.2. Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) Mallarına Yönelik Fiyat Politikası

Devlet Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ürettiği bazı mal ve hizmetlerin olması nedeni ile bizzat üretici olabilmektedir. KİT tarafından üretilen malların fiyatları belirlenirken, bu malları düşük gelir gruplarının daha çok tükettiği göz önünde bulundurularak alt gelir gruplarını koruyucu bir etki amaçlanmaktadır. Ancak özelleştirmenin daha çok KİT'lere ait alanlarda olması dar gelirlileri olumsuz etkileyebilmektedir.

3.2.3.3. Piyasa Malları Fiyatlarının Belirlenmesine Yönelik Fiyat Politikaları

Her ekonomide görülen enflasyon olgusu, özellikle yüksek oranlarda görüldüğü zamanlarda ücretli çalışan dar gelirlilerin alım güçleri azalmakta ve refah düzeyleri düşmektedir. Devlet yüksek enflasyon dönemlerinde piyasa mallarının fiyatlarına müdahale ederek fiyatların dondurulması ya da Narh (tespit edilmiş fiyat) uygulamaktadır. Devletin bu müdahalesi, alt gelir gruplarına yüksek enflasyon dönemlerinde koruyucu bir etki yaratmaktadır (Tokol ve Alper, 2013: 183).

3.2.4. Servet Politikası

Servet konusu çok eski dönemlerde dahi üzerinde durulan özellikle merkantilist dönemde farklı bir konuma gelen servet, gerek klasik iktisatçıların gerekse de neoklasik

iktisatçılarından üzerinde durdukları bir konu olmuştur. Nüfusun çoğalmasına rağmen kaynakların sınırlı olması özellikle topraktan daha fazla gelir elde etmenin yolları aranmış toprak çoğu zaman rant aracı olmuştur (Çetin, 2011: 200-202). Servet dağılımındaki dengesizlikler toplumsal uzlaşmayı da olumsuz etkilemektedir. Yapılabilecek sağlıklı bir toprak reformu gelir dağılımı eşitsizliğine olumlu tesir edecektir.

3.2.5. Devletin İşgücü ve Ücret Politikalarındaki Rolü

Sosyal sınıf ayrımının yoğun yaşandığı ortaçağ Avrupa'sında gelirin büyük kısmı ülkeyi yöneten az sayıdaki insanlarla kilise çalışanlarına giderken, üretim faktörlerinin her aşamasında yer alan işgücü, yok denecek kadar düşük bir gelire sahipti. Ancak değişen ve gelişen iş piyasalarında işçi ve işverenlerin örgütlenmesi, toplu pazarlık ve grev hakkının korunması, istihdamın artırılması gibi devletin çalışma hayatına yönelik olarak hazırladığı kanuni uygulamalar, işgücünü hakkının ve gelirin korunmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca asgari ücret uygulamalarını düzenleyerek özel sektöre yol gösterici olmakta ve işgücünün daha düşük ücretle çalıştırılmaması konusunda kamuoyunu bilgilendirmektedir (Tokol ve Alper, 2013: 184).

3.2.6. Sosyal Güvenlik Sistemi

Sosyal güvenlik, ihtiyaç sahiplerinin sosyal risk faktörlerini gidererek gelirin yeniden dağıtılmasını sağlayan mekanizmadır. Sosyal risk kavramı yaşlılık, malullük, ölüm, hastalık yardımları, sağlık, analık, iş kazası, aile yardımları ve işsizliği kapsamaktadır. Burada sosyal güvenliğin temel rolü, bireylerin ve ailelerin iktisadi ve sosyal risklere maruz kalmaları durumunda hayat standartlarının belirli bir seviyenin altına düşmeyeceği garantisini sağlamaktır (Ersezer, 2006: 264).

4. Gelir Dağılımının Ücretler Ve Çalışma Saatlerine Yansıması

Ekonomik mal ve hizmetlerin oluşturulması için yapılan faaliyetlerin tümüne üretim denmektedir. Üretimin temel amacı insan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde mal ya da hizmet üretmektir (Benligiray, 2007: 3). Ücret, ekonomik açıdan bakıldığında işgörenler ve bakmakla yükümlü oldukları bireylerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri için önemli bir gelir çoğu zamanda tek gelir kaynağıdır. Ücretin ekonomik boyutu işgörenlerle sınırlı değildir. İşveren açısından bakıldığında maliyet ve karın azalmasına neden olan önemli unsurdur (Şahin, 2010: 139-140). Ücretlerde en önemli konulardan biri satın alma gücüdür. Verilen zamli ücretler günün şartları doğrultusunda reel olarak artmış olsa da satın alma gücünü artırdığı anlamına gelmez. Şöyle ki, bir işçinin günlük ücreti 50 lira olduğu düşünüldüğünde

alınan nakdi ücret değerlendirilmekte ve bu ücret 60 liraya yükseltildiği kabul edildiğinde %20 oranında ücretin artış olduğu görülmektedir. Ancak yaşanan siyasi, ekonomik, ya da diğer olaylar hayat pahalılığına yol açacağından işçinin ücreti reel olarak artmış olsa bile satın alma gücü aynı ölçüde artmayacak buna bağlı olarak refah düzeyi de artmayacaktır (Tuna ve Yalçıntaş, 2011: 99).

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT)'ne göre SGP (Satın alma Gücü Paritesi)' si kişi başına GSYH endeksi 2014 yılı sonuçlarında Avrupa Birliği 28 ülkesi ortalaması 100 kabul edilirken, bu değer Türkiye için 53 olarak tespit edilerek, AB ortalamasının %47 oranında düşük kaldığını göstermektedir (EU, 2015a).

Tablo 2: Seçilmiş Ülkelerde Asgari Ücret Gelir Düzeyinde Gelir Elde Eden Bireylerin Seçilmiş Temel Gıdaları Almak İçin Çalışarak Geçirdiği Süre (Dakika)

Ülkeler	Süt 1lt/ Saatlik Asgari Ücret*60	Ekmek (500g)/ Saatlik Asgari Ücret*60	Beyaz Pirinç (1kg)/ Saatlik Asgari Ücret*60	Yumurta 12'li/ Saatlik Asgari Ücret*60	Yerel Peynir 1kg/ Saatlik Asgari Ücret*60	Tavuk (kemiksiz-derisiz) 1kg/ Saatlik Asgari Ücret*60	Göğsü Asgari
Üst Orta Gelir Grubu							
Peru	57	77,4	46,8	78	301,2	252,6	
Bulgaristan	54,6	26,4	60,6	80,4	247,2	254,4	
Panama	68,4	88,8	90	110,4	353,4	354	
Malezya	81,6	41,4	51,6	63	364,2	146,4	
Meksika	13,8	21,6	14,4	25,2	77,4	72,6	
Türkiye	18,6	9,6	33,6	40,2	119,4	89,4	
Romanya	48	25,2	57,6	84	236,4	219	
Macaristan	21	16,2	27	45	157,2	136,8	
Yüksek Gelir Grubu							
Yunanistan	16,8	11,4	22,8	40,2	109,8	100,2	
İngiltere	9	9,6	12,6	20,4	60	65,4	
Fransa	5,4	7,2	9,6	15,6	76,8	61,2	
Hollanda	5,4	8,4	10,2	12,6	55,8	43,2	
Japonya (Tokyo)	13,2	12,6	36,6	15,6	137,4	61,8	
Lüksemburg	5,4	6,6	6,6	6,6	55,2	45,6	
İspanya	10,2	12	13,2	21	111,6	76,2	

Kaynak: Ek 1 ve Ek 2'de bulunan verilerden yararlanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2'de seçilmiş ülkelerde asgari ücret gelir düzeyinde gelir elde edenlerin, seçilmiş temel gıdaları almak için çalıştıkları süreler dakika cinsinden ifade edilmektedir. Tablodaki rakamlar yorumlanırken yuvarlandığından tam toplamı göstermeyebilir. Tablo 2'de görüldüğü üzere Üst Orta Gelir Grubunda bulunan seçilmiş ülkelerdeki asgari ücretliler, 1 litre sütü elde edebilmek için Malezya'da 82 , Panama'da 68, Peru'da 57, Bulgaristan'da 55, Romanya'da 48, Macaristan'da 21, Türkiye'de 19, Meksika'da 14 dakika çalışmaktadırlar. Yüksek Gelir Grubu bazı ülkelerde ise, Yunanistan'da 17, Japonya'da (Tokyo) 13, İspanya'da

10, İngiltere’de 9, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg’da 5 dakika çalışarak 1 lt süt satın alabilmektedirler.

Asgari ücretlilerin, en temel besin maddesi ekmeği satın alabilmek için çalışması gereken sürelerine bakıldığında, Panama’da 89, Peru’da 77, Malezya’da 41, Bulgaristan 26, Romanya’da 25, Meksika’da 22, Macaristan’da 16, Türkiye’de ise 10 dakika çalışmaları gerektiği görülmektedir. Yüksek Gelir Grubunda seçilmiş ülkelerde ise, Japonya’da (Tokyo) 13, İspanya’da 12, Yunanistan’da 11, İngiltere’de 10, Fransa’da 7, Hollanda’da 8, Lüksemburg’da 7 dakika çalışmaları gerekmektedir.

1 kg pirinç satın almak için, Panama’da 90, Bulgaristan’da 60, Romanya’da 58, Malezya’da 52, Peru’da 47, Türkiye’de 34 dakika, Macaristan’da 27 ve Meksika’da 14,4 dakika çalışmak gerekmektedir. Yüksek Gelir Grubu bazı ülkelerde 1 kg pirinç elde edebilmek için Japonya’da (Tokyo) 37 dakika, Yunanistan’da 23, İspanya’da ve İngiltere’de 13, Fransa’da 10, Lüksemburg’da 7 dakika çalışmak yeterli olmaktadır.

Tablo 2’ye bakıldığında besin maddelerinin çoğunu elde edebilmek için Üst Orta Gelir Grubunda bulunan ülkelerin ücretlileri, Yüksek Gelir Grubunda bulunan ülkelerin ücretlilerinden daha fazla çalışması gerektiği görülmektedir.

Ayrıca yasal mevzuat açısından bakıldığında Yüksek Gelir Grubu ülkelerde Sosyal Devlet açısından yasaların uygulanabilirliği daha kolay ve daha sistemlidir. Üst Orta Gelir Grubunda yer alan ülkeler diğer kategoride bulunan ülkelere oranla refah düzeyi açısından Yüksek Gelir Grubu ülkelerine en yakın olan ülkeler olmasına rağmen, bu ülkedeki asgari ücretle çalışan kesim Yüksek Gelir Grubu ülke çalışanlarına oranla daha fazla çalışmaktadır. Ayrıca bahse konu ülkelerde yasal mevzuatların esnekliği dolayısı ile asgari ücretliler genel olarak günde 8 saat çalışması gerekirken daha fazla çalışmakta ve işsiz kalma endişesi nedeni ile bu olumsuz duruma da çoğu zaman ses çıkaramamaktadır.

5. Sonuç

Dünyada toplumsal uzlaşının sağlanmasında en önemli konulardan birisi de gelir dağılımında adaletin sağlanmasıdır. Oysa gelir dağılımı eşitsizliği çok eski tarihlerden itibaren dünya genelinde görülen çok önemli bir sorundur. Günümüzde yaşanan küreselleşme olgusu ile ülkeler arası gelir dağılımı eşitsizliği her geçen gün biraz daha büyümektedir. Çünkü küreselleşmenin merkez ülkeler olarak adlandırılan gelişmiş ülkelere sağladığı menfaatler ile çevre ülkeler olarak adlandırılan gelişmemiş ve geliştirmekte olan ülkelere sağladığı imkanlar arasında çok ciddi farklar vardır. Bu farklılıkların, ücretlilerin temel gıdaları elde edebilmek

için çalışma sürelerine bile yansıdığını görebilmekteyiz. Seçilmiş ülkelere göre temel besin maddelerini satın alabilmek için çalışılan süreleri Türkiye açısından değerlendirecek; Türkiye’de asgari ücretli işgören 1 lt süt alabilmek için, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg’da çalışan asgari ücretliden 3.4 kat daha fazla süre ile çalışması gerekmektedir. Ekmek (500 gr) alabilmek için ise ülkemizde asgari ücretli Lüksemburg’daki işçiden 1,45 kat 1 kg beyaz pirinç alabilmek için ise 5,09 kat, 12’lik yumurta alabilmesi için ise 6.09 kat daha fazla süre çalışması gerekmektedir. 1kg yerel peynir alabilmesi için ise Hollanda’daki asgari ücretliden 2.13, 1 kg tavuk eti içinse 2.06 kat daha fazla süre çalışması gerekmektedir.

Kendi gelir grubumuz dahilinde satınalma sürelerimiz bazı besin maddelerinde görece olumlu gözükse de hedeflediğimiz ve bulunmak istediğimiz noktaya uzak olduğumuzu göstermektedir. Çünkü bu rakamlar aynı zamanda bize açıkça en temel besin maddelerinde gelişmiş ülkelere kıyasla satınalma süremizin oldukça uzun olduğunu da göstermektedir. Çalışma şartlarımız ve çalışma sürelerimizin yasal süreye uyulmadan gerçekleştirilmesi ortaya konan tabloyu daha da vahim bir hale getirmektedir. Ülkemizde temel besin maddelerine ulaşılmasının bu denli zor olması kuşkusuz ki yoksulluk sorununu tetiklemekte, bu durumda toplumda adaletsizliğe ve birçok kargaşaya, suça, kayıt dışılığa ve daha birçok yapısal sorunlara neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle ülke olarak hedeflediğimiz ekonomik standartlara gelirken sayısal artışın ülke gelirinden en az gelir elde eden 1.%20 diliminde bulunan kesime yansımamış olması en zengin kesim ile gelir bakımından ivmenin daha da açılmasına neden olmaktadır. En düşük gelire sahip olan kesim yaşantısını devam ettirmek için fazladan çaba göstermek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle toplumun her kesimine, ülkenin her bölgesine yansıyacak ekonomik büyüme hedeflenmeli, bunun için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Kaynakça

ACKERMAN, Frank, (ed.) GOODWIN, Neva R., DOUGHERTY, Laurie ve GALLAGHER, Kevin (eds.) (2000), The Political Economy of Inequality, Island Press, Washington DC.

AKSU, Ömer Alpaslan (1993), Gelir ve Servet Dağılımı, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul.

AKTAN, Coşkun Can ve VURAL, İ. Yaşar (2002), “Gelir Dağılımında Adalet(siz)lik ve Gelir Eşit(siz)liği: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri,” Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.

AKYÜZ, Yılmaz (1980), Sermaye Bölüşüm Büyüme, AÜSBF Yayın No: 453, 2. Baskı, Ankara.

ALKİN, Erdoğan (1975), Gelir ve Büyüme Teorisi, İ.Ü. Yayınları, İstanbul.

AYKAÇ, Mustafa ve Diğerleri (2013), Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

BENLİGİRAY, Serap (2007), Ücret Yönetimi, Beta Basım Yayın, Dağıtım A.Ş., İstanbul.

- BOCUTOĞLU, Ersan (2012), “İktisat Teorisinde Emeğin Öyküsü: Değerin Kaynağı Olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emeğe Yolculuk” Emek ve Toplum Dergisi, s.29-51.
- CHARLES, N. Weaver (1995), Managing the Four Stages of TQM, Çeviren: Tuncay Birkan, Osman Akinbay, Toplam Kalite Yönetimi'nin Dört Aşaması, İstanbul, 2000.
- ÇETİN, Başak Işıl (2011), İktisadi Sistemler Bağlamında Gelir Dağılımı - Kredi Ekonomisi İlişkisi ve Türkiye, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- DİNLER, Zeynel (2002), Mikro Ekonomi, Ekin Kitabevi, 14. Baskı, Bursa.
- DPT (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi Ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- EĞİLMEZ, Mahfi (2013), <http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/gini-siseden-ckt.html>. Erişim Tarihi: 02.03.2015
- EU (2015b), (Minimum Wage Statistics), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en, Erişim Tarihi: 15.02.2015.
- EU (2015a), <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>, Erişim Tarihi: 5.11.2015
- GÜNGÖR, Kamil (1998), “İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler,” <http://www.ceterisparibus.net/dusunce>, www.2aku.edu.tr/kgungor/pdf. Erişim Tarihi: 15.02.2015.
- ILO (2013), http://www.ilo.org/ilostat/faces/home/statisticaldata/ContryProfileId?_afLoop=600053098955991#%40%3F_afLoop%3D600053098955991%26_adf.ctrlstate%3Df3uu2ok9y_185, Erişim Tarihi: 20.02.2015.
- İŞİĞİÇOK, Erkan (1998), “Türkiye'de Gelir Dağılımı ve 1987-1994 Gelir Dağılımı Araştırmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi”, Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C.16, Mayıs 1998.
- KAZGAN, Gülten (1993), İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul.
- MALTHUS, Thomas Robert (1798), An Essay on the Principle of Population, New York.
- NUMBEO, “Cost Of Living”, Çevrimiçi: <http://www.numbeo.com/cost-of-living/>, Erişim Tarihi: 06.01.2015.
- ÖZTÜRK, Nazım (2010), “Klasik Ve Neoklasik İktisatta Gelir Bölüşümü” Çalışma ve Toplum Dergisi, 24. Sayı. 59-89, İstanbul.
- PAUKERT, Felix. (1973). “Income Distribution At Different Levels Of Development: A Survey Of Evidence”, International Labour Review, 108(2/3).
- RİCARDO, David (1821), The Principles of Political Economy Taxation, London.
- ROBİNSON, Joan (1984), İktisat Felsefesi, (Çeviren: V. Savaş), Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul.
- SANDMO, Agnar (2013). “The Principal Problem in Political Economy: Income Distribution in the History of Economic Thought”, Çevrimiçi: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2337488, Erişim Tarihi:15.03.2014.
- SAVAŞ, Vural Fuat (1997), İktisadın Tarihi, Liberal Düşünce Topluluğu, Avcıol Matbaacılık, İstanbul.
- SEKRETER, Mehmet Serhan (2009), İmalat Sanayinde Verimliliğin Ücretler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: “Türk İmalat Sanayinde Sektörel Bir Uygulama”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- SKOUSEN, Mark (2003), Modern İktisadın İnşası Büyük Düşünürlerin Hayatları ve Fikirleri, (Çeviren:M. Acar, E. Erdem, M. Toprak), Liberte Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- SÖNMEZ, Mustafa (2001), Gelir Uçurumu Türkiye'de Gelirin Adaletsiz Bölüşümü, OM Yayıncılık, İstanbul.
- ŞAHİN, Levent (2010). “İnsan Kaynakları Yönetimi'nde Ücretlendirme Fonksiyonunun Analizi”, KAMU-İŞ İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 11, Sayı 2, 2010, s.129-164.
- ŞENSES, Fikret (1991), “Türkiye'de Gelir Dağılımı, Gelirin Yeniden Dağıtımı ve İşgücü Piyasaları”, Türk Ekonomisine Sosyal Çözümler, Cilt 3, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları No: 18, İstanbul, 1991.
- TÜİK (2013), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

TÜİK (2014), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

TUNA, Orhan ve YALÇINTAŞ, Nevzat (2011), Sosyal Siyaset, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Türk-İş (1999), 1997'den 1999'a Değişimin Dinamikleri: Türk-İs Yıllığı, 1. Cilt.

UNDP (2013), "United Nations Development Programme Human Development Reports", (çevrimiçi) <http://hdr.undp.org/en/content/income-gini-coefficient>, Erişim Tarihi 20.01.2015.

US Department of State (2013), "Country Reports on Human Rights Practices for 2013", <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper>, Erişim Tarihi:20.01.2015.

<https://www.wikipedia.org> (2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Adam_Smith Erişim Tarihi: 16.08.2014.

<http://iclass.iuea.ac.ug/intranet> (2014), <http://iclass.iuea.ac.ug/intranet/E-books/ECONOMICS/Principle>, Erişim Tarihi:8.08.2014

Ek 1: Üst Orta Gelir ve Yüksek Gelir Grubu Seçilmiş Ülkelerde Temel Göstergeler

ÜLKELER	Kişi Başına Gelir \$ 2013[1]	Gini Katsayısı 2013	Asgari Ücret Aylık \$	Saatlik Ücret	Haftalık Çalışma Saati
Üst Orta Gelir Grubu					
Peru	6,540	48,1	268	1,3	48
Bulgaristan	7,328	28,2	216,4	1,3	40
Panama	10,875	51,9	432	1,2	48
Malezya	10,456	46,2	245	1,2	48
Meksika	10,649	47,2	892,8	4,6	48
Türkiye	10,721	40	560	3,1	45
Romanya	16,421	27,4	256,3	1,4	40
Macaristan	7,576	31,2	409,7	2,5	40
Yüksek Gelir Grubu					
Yunanistan	21,857	34,3	853,6	5,3	40
İngiltere	34,714	36	1624,6	10,1	48
Fransa	44,098	30,6	1804,5	12,7	35
Hollanda	44,999	30,9	1866,7	11,6	40
Japonya (Tokyo)	53,000	40,8	1785,3	7,75	40
Lüksemburg	*	30,8	2339,9	14,6	40
İspanya	*	34,7	939,9	5,8	40

Kaynak: UNDP, 2013; ILO, 2013; US Department of State ,2013; EU, 2015b istatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ek 2: Temel Besin Ürünlerinin Dolar Cinsinden Fiyatı

PIYASA FİYATLARI (\$)	Süt 1 lt	Ekmek (500 g)	Beyaz Pirinç (1kg)	Yumurta 12'li	Yerel Peynir 1kg	Tavuk Göğsü (kemiksiz-derisiz) 1kg
Üst Orta Gelir Grubu						
Peru	1,32	1,8	1,09	1,81	7,01	5,87
Bulgaristan	1,23	0,59	1,36	1,81	5,57	5,73
Panama	1,39	1,81	1,83	2,25	7,18	7,2
Malezya	1,74	0,88	1,1	1,34	7,74	3,11
Meksika	1,05	1,67	1,13	1,93	5,98	5,63
Türkiye	0,96	0,51	1,75	2,09	6,2	4,64
Romanya	1,15	0,61	1,38	2,01	5,67	5,26
Macaristan	0,89	0,7	1,16	1,93	6,7	5,85
Yüksek Gelir Grubu						
Yunanistan	1,52	1,02	2,05	3,56	9,74	8,91
İngiltere	1,5	1,63	2,14	3,45	10,13	11,05
Fransa	1,18	1,55	2,1	3,35	16,25	12,94
Hollanda	1,08	1,64	1,95	2,42	10,8	8,36
Japonya (Tokyo)	1,67	1,66	4,73	2,04	17,73	7,99
Lüksemburg	1,38	1,68	1,65	1,65	13,41	11,11
İspanya	1	1,18	1,29	2,04	10,92	7,45

Kaynak: Numbeo, "Cost Of Living" , 2015 istatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır